

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВІЙСЬКОВО-ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра загальновійськових дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

загальновійськових дисциплін

полковник

Станіслав КОРОЛЬОВ

« _____ » _____ 20__ р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

з навчальної дисципліни «Тактика (у т.ч. тактика дій військ НАТО)»

Модуль №1. «Механізований батальйон (рота) в основних видах воєнних дій тактичного рівня»

Тема 1. «Механізований батальйон (рота) в оборонному бою»

Лекція 1. «Оборонний бій механізованого батальйону (роти)»

Лекція 1: Оборонний бій механізованого батальйону (роти).

Навчальний потік: 1М курс інституту

Час: 90 хв.

Місце: лекційна аудиторія

Навчальна та виховна мета:

Вивчити:

- організацію оборонного бою механізованого батальйону (роти);
- послідовність та зміст роботи командира механізованого батальйону (роти) при організації та веденні оборонного бою;
- заходи щодо підготовки оборони механізованого батальйону (роти).

Виховувати:

- широкий тактичний світогляд;
- високі морально-психологічні якості;
- зацікавленість щодо вивчення навчальної дисципліни.

Навчальні питання і розподілення часу:

№ з/п	Зміст занять, навчальні питання	Час, хв.
I	Вступна частина	5
II	Основна частина	80
	1. Основи оборонного бою батальйону (роти).	40
	2. Підготовка оборонного бою механізованого батальйону (роти).	40
III	Заключна частина	5

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Мультимедійний проектор Inphocus;
2. Презентація за темою лекції, підготована за комп'ютерною програмою Microsoft PowerPoint;
3. Схеми за темою лекції.

Навчальна література:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II. Батальйон, рота. – К.: Ком. СВ ЗСУ, 2016. – 217 с.
2. Тактика: підручник / В. В. Вішняков, Г. А. Дробаха, А. А. Каленський, Є. Б. Смірнов – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 735 с.
3. Тактика загальновійськових підрозділів: Навч. посібн. – К.: НАОУ, 1998.
4. Тактика (рота, батальйон): Підручник. – Одеса: ОдІСВ, 1997.
5. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: Методичний посібник. – К.: ГУБП СВ України, 2002, – 48 с.;
6. Попов О.М., Моргунов О.М., Поляков С.Ю. Тактична підготовка: Навч. посібн. – Харків: НЮАУ, 2004, – 215 с.
7. Альбом схем дій підрозділів (відділення, взвод, рота, батальйон) у відповідності до стандарту № 2 (тактичні знаки НАТО). – Львів: НАСВ, 2017. – 80 с.
8. Порядок оформлення оперативних (бойових) документів. Затверджено Наказом начальника ГШ ЗСУ від 25.04.2018 № 170. – К., 2018. – 230 с.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

Дана лекція є лекцією інформаційного типу. Вона повинна починатися з короткого вступу, у якому до аудиторії доводиться тема лекції, її значення у системі підготовки

військового фахівця, цільова настанова і план лекції. Також необхідно дати стислу характеристику навчальної літератури, яка рекомендується. У вступі здійснюється актуалізація її теми з урахуванням досвіду ООС (АТО).

В основній частині лекції, при розгляданні кожного питання, доцільно формулювати проблему, яка розглядається, встановлювати її зв'язок із майбутньою діяльністю військового фахівця.

Розкриття питань лекції, як і її загального змісту, здійснюється шляхом раціонального поєднання методів індукції і дедукції, прийомів викладання від часткового до загального. Лекція повинна формувати у тих, хто навчається, здатності до абстрактного мислення. Викладення матеріалу повинно супроводжуватися демонстрацією слайдів.

Лекція повинна закінчитися формулюванням стислих висновків з матеріалу, який розглядався, викладенням рекомендацій для самостійної роботи, якщо вони не були дані раніше у ході лекції та відповідями викладача на питання студентів.

ВСТУП

Ми починаємо вивчення навчальної дисципліни «Тактика (у т. ч. тактика дій військ НАТО)». Її вивчення базується на знаннях та навичках, що ви отримали під час проходження навчальної дисципліни «Загальна тактика» на бакалавраті. Це була взводна тематика.

Метою дисциплін є вивчення основ тактичних дій мб (мр), набуття практичних навичок з роботи командира механізованої роти з організації бою (дій) та управління нею в ході бою (дій) з урахуванням вимог сучасних керівних документів, досвіду бойового застосування механізованих підрозділів у локальних війнах, збройних конфліктах останніх десятиліть та ООС (АТО) на території України. Навчання базується на циклі лекцій, семінарів, групових вправ і закінчується 2-денним тактичним навчанням **«Механізована рота в основних видах бойових дій»** (див. таблицю). Передбачено іспит в кінці семестру. Крім того, знання, що ви отримуєте в цьому семестрі, потребуються вам на комплексному державному екзамені, в білеті якого одне питання буде за матеріалом навчальної дисципліни «Тактика (у т.ч. тактика дій військ НАТО)».

Семестри	Всього годин	З них:		В тому числі по видах навчальних занять				Звітність за семестр
		Навчальних занять	Самостійної роботи	Лекцій	Семінарських занять	Групових вправ	Тактичних навчань	
II, III, IV	120	60	60	22	8	16	8	Іспит (6)
Всього:	120	60	60	22	8	16	8	

Мб та мр є тактичними підрозділами, які, взаємодіючи між собою, з підрозділами артилерії та інших родів військ і спеціальних військ, виконують основне завдання безпосереднього ураження противника в ближньому бою.

Необхідну інформацію щодо структури й озброєння механізованого батальйону (роти) ви уже отримали при навчанні на бакалавраті. Ви маєте знати,

До складу механізованого батальйону входять:

- командування батальйону;
- штаб батальйону;
- бойові підрозділи (три механізовані роти; танкова рота – в мб на БМП; мінометна батарея; гранатометний взвод; зенітний ракетний взвод; протитанковий взвод – в батальйоні на БТР);
- підрозділи забезпечення:
- бойового (розвідувальний, інженерно-саперний взводи, вузол зв'язку);
- тилового та технічного (рота забезпечення);
- медичний пункт.

Батальйон – найстарший підрозділ, який має власний штаб.

До складу механізованої роти входять управління роти та три механізованих взводи. Механізована рота на БТР, крім того, має у своєму складі ще й протитанковий взвод. До управління роти входять командир роти, заступник командира роти з виховної роботи; старший технік роти (прапорщик); старшина роти (прапорщик); санінструктор; командир БМП; старший механік-водій; снайпер; оператор СБР-3. Всього в управлінні роти 9 чоловік; БМП; снайперська гвинтівка СГД; радіолокаційна станція ближньої розвідки СБР-3.

Всього в роті налічується: особового складу 96 чоловік; 10 БМП (БТР); 9 гранатометів РПГ-7; 3 кулемети ПК; 6 кулеметів РПК; 10 снайперських гвинтівок СВД; 64 автомати АК-74, радіолокаційна станція ближньої розвідки СБР-3, (3 ПУ ПТРК «Метис»).

Командир взводу, за родом своєї діяльності, при виході зі строю командира роти повинен бути готовим виконувати його обов'язки, тому ми починаємо вивчати батальйонну і ротну тематику. Ми розглянемо питання організації і ведення батальйоном і ротою оборонного і наступального бою, а також роботи командира батальйону і роти при організації і веденні основних видів бою.

Дані питання принципово не відрізняються від тих, що вирішуються під час організації та ведення оборонного бою командиром взводу, і які ми з вами вивчали у 8-му семестрі бакалаврату, а деякі з них практично співпадають з ними за своїм змістом. Це значно полегшує нашу задачу для тих, хто сумлінно вивчав взводну тематику.

Тому рекомендую, для якісного вивчення теми постійно зрівнювати питання, що вивчаються, з аналогічними питаннями, що вивчалися раніше .

1. ОСНОВИ ОБОРОННОГО БОЮ БАТАЛЬЙОНУ (РОТИ)

Механізований і танковий батальйони є основними загальновійськовими тактичними підрозділами, а механізована і танкова роти – тактичними підрозділами Сухопутних військ. Вони виконують тактичні завдання як самостійно, так і у взаємодії з підрозділами інших родів військ і спеціальних військ, а також сумісно з підрозділами інших військових формувань (ІВФ) і правоохоронних органів (ПрО).

Батальйон (рота) під час участі в стабілізаційних, специфічних діях та спеціальних операціях може виділятися в оперативне підпорядкування іншим військовим формуванням. У цьому випадку його застосування здійснюється відповідно до основного призначення, тактики дій і бойових можливостей.

Батальйонна і ротна тактичні групи

На основі механізованих (танкових) підрозділів може створюватися тактична група – тимчасове військове формування, яке призначене для вирішення окремих важливих тактичних завдань, як правило, посилене необхідними силами і засобами (слайд).

Батальйонна тактична група (БТГр) створюється у складі механізованого (танкового) батальйону і посилюється танковою (механізованою) ротою, артилерійським дивізіоном (батареєю), інженерно-саперною ротою (взводом), розвідувальним взводом та іншими підрозділами. До складу тактичної групи можуть входити підрозділи ІВФ і ПрО.

Ротна тактична група (РТГр) створюється у складі механізованої (танкової) роти, посиленої механізованим (танковим) взводом, артилерійським (мінометним) взводом, інженерно-саперним відділенням та іншими підрозділами.

БТГр (РТГр), як правило, застосовується для виконання наступних завдань: утримання важливих районів, рубежів і позицій, відбиття наступу противника і завдання ураження його військам, що наступають; прориву оборони противника, розгрому (знищення) підрозділів, що обороняються, захоплення важливих районів, рубежів і об'єктів; форсування водних перешкод, переслідування противника, що відходить; проведення обхідних, рейдових, блокувальних, штурмових дій, охорони важливих об'єктів і комунікацій.

Посилення батальйону (роти)

З метою більшої самостійності під час ведення загальновійськового бою механізованим і танковим батальйонам (ротам) можуть бути додані або виділені для підтримки підрозділи інших родів військ і забезпечення.

Засоби посилення механізованого (танкового) батальйону (роти)

Механізованому і танковому батальйону (роті) можуть бути додані

або підтримувати їх дії артилерійські підрозділи (на приморському напрямку також корабельна артилерія), підрозділ ППО, підрозділ (засоби) радіоелектронної боротьби (РЕБ), а також підрозділи інженерних військ і військ радіаційного, хімічного і біологічного (РХБ) захисту, а також можуть взаємодіяти з ними підрозділи високомобільних десантних військ (ВДВ) та армійської авіації СВ.

Механізованим підрозділам можуть додаватися танкові, а танковим – механізовані підрозділи.

Загальні положення щодо оборони

Мета оборонного бою

Оборонний бій – основний вид загальновійськового бою, *метою* якого є відбиття наступу противника, нанесення йому максимальних втрат, утримання важливих районів (рубежів, об'єктів) місцевості і створення сприятливих умов для переходу в наступ або інших дій.

Умови переходу батальйону (роти) в оборону

Доцільно нагадати, що *під умовами переходу взводу до оборони* слід розуміти конкретно обстановку, що склалася (положення, стан та характер дій противника та своїх підрозділів, а також сусідів, умови місцевості, засоби ураження, що застосовуються та інше), в якій здійснюється підготовка до оборони.

Батальйон (рота) може переходити до оборони **навмисно**, коли інші активні дії недоцільні, або **вимушено** внаслідок несприятливої обстановки, що склалася; **в умовах відсутності зіткнення з противником**, або **при безпосередньому зіткненні з ним**. Оборона може готуватись **завчасно** до початку бойових дій або організовуватись **у ході бою**, а підрозділи переходити до оборони протягом тривалого часу або у стислі терміни.

В умовах безпосереднього зіткнення з противником батальйон (рота) може переходити до оборони з метою:

- відбиття контратаки переважаючих сил противника під час наступу;
- в результаті невдалого зустрічного бою з переважаючими силами противника;

– для закріплення та утримання захоплених рубежів;

– для прикриття флангів на загрозливому напрямку.

При переході до оборони *в умовах відсутності зіткнення з противником* батальйон (рота) може переходити до оборони з метою:

- прикриття державного кордону;
- при переході до оборони під прикриттям підрозділів, які обороняються у смугі забезпечення;
- забезпечення висування, розгортання та переходу у наступ головних сил;

– на напрямках, де наступ не передбачається;

– під час наступу при діях у другому ешелоні або загальновійськового резерві;

– під час оборони морського узбережжя, де очікується висадка морського десанту.

Види оборони

Батальйон (рота) залежно від завдання, наявності сил і засобів та часу на підготовку до бою може вести *позиційну або маневрену оборону*.

Позиційна оборона

Позиційна оборона – основний вид оборони.

Вона організовується та проводиться з **метою** завдання противнику максимальних втрат і недопущення його прориву в глибину своєї оборони шляхом стійкого утримання підготовлених районів місцевості.

Позиційна оборона застосовується на напрямках, де втрата території, що обороняється, неприпустима.

Маневрена оборона

Маневрена оборона – вид оборони, який застосовується з метою зниження наступальних можливостей противника або примушення його до відмови від подальшого наступу шляхом завдання значних втрат у ході послідовних оборонних боїв на декількох рубежах (позиціях). Вона передбачає тимчасове залишення окремих районів території через відсутність достатніх сил для ведення позиційної оборони, а також у випадках, коли доцільно змусити противника наступати у не вигідному для нього напрямку, де підготовлена стійка позиційна оборона або створені вигідні умови для його розгрому (втягнути ударні угруповання противника в підготовлені вогневі зони (райони)).

Місце батальйону (роти) в бойовому порядку бригади (батальйону)

Механізований і танковий батальйони (рота) *можуть вести оборонний бій*:

- у першому або другому ешелоні бригади (батальйону);
- в смузі забезпечення (на передовій позиції);
- складати загальновійськовий (ЗВРез), протидесантний резерв (ПДРез) або призначатися в протидиверсійний, маневрений загін (групу).

На окремому напрямку батальйон (рота) може оборонятися самостійно.

Частина сил танкового батальйону механізованої бригади може використовуватись для посилення механізованих батальйонів, решта – у ЗВРез.

Частина сил механізованого батальйону танкової бригади може використовуватись для посилення танкових батальйонів.

Тактичні нормативи батальйону (роти) в обороні

Батальйону призначається *район оборони*, роті – *опорний пункт*. Ширина району оборони батальйону може складати **3 - 5 км**, опорного пункту роти **1 - 1,5 км** по фронту. В залежності від завдання, умов обстановки і характеру місцевості фронт оборони може бути й іншим. Глибина оборони повинна забезпечувати тактичну взаємодію і вогневу підтримку між елементами бойового порядку, розосереджене розташування підрозділів і маневр та може бути: батальйону – **до 3 км**, роти – **до 1 км**.

Зона відповідальності батальйону визначається:

- по ширині – розмежувальними лініями;
- по глибині перед переднім краєм – на глибину бойового порядку батальйону противника;
- по своїй глибині – на глибину району оборони.

Зона відповідальності роти визначається:

- по ширині і своїй глибині – розміром опорного пункту;
- по глибині перед переднім краєм – на глибину бойового порядку роти противника.

Побудова оборонного бою батальйону (роти)

Стійкість оборони багато в чому залежить від майстерного її побудови, яка б відповідала замислу бою, характеру дій противника, умовам місцевості.

Побудова оборони батальйону (роти) – штатні та додані сили і засоби батальйону (роти), що розгортаються при підготовці та в ході ведення оборонного бою з метою виконання бойового завдання. Вона повинна створювати наростаючу протидію противнику, що наступає, на очікуваному напрямку його головного удару і не допустити прориву району оборони (опорного пункту).

Побудова оборонного бою батальйону (роти) включає:

- бойовий порядок батальйону (роти);
- систему опорних пунктів і вогневих позицій;
- систему вогню;
- систему інженерних загороджень.

Основні зусилля батальйону (роти) в обороні зосереджуються на очікуваному напрямку головного удару противника та на утриманні найбільш важливого району (об'єкта) місцевості.

Бойовий порядок батальйону

Бойовий порядок батальйону будується у *два або один ешелони*. При побудові бойового порядку в один ешелон виділяється загальновійськовий резерв у складі не менше посиленого взводу.

Залежно від завдання, яке виконується, та характеру місцевості батальйон може мати різне розташування рот. Одна з рот може бути висунута вперед або назад, утворюючи вогневий мішок, а на відкритому фланзі розташовуватися уступом.

а). Рота першого ешелону готує опорний пункт у першій і другій траншеях з метою завдати противнику ураження вогнем усіх засобів і не допустити прориву ним переднього краю оборони.

б). Рота другого ешелону готує опорний пункт у третій, а іноді й у четвертій траншеї з метою не допустити прориву противником першої позиції, а за сприятливих умов знищити контратакою його підрозділи, які прорвалися. Танкова рота (механізована рота на БМП), крім того, готує один-два вогневих рубежі, які можуть співпадати з рубежами розгортання для контратаки.

в). Загальновійськовий резерв займає район зосередження (опорний пункт) за підрозділами першого ешелону і перебуває в готовності

до виконання завдань, які раптово виникають.

г). *Мінометна (артилерійська) батарея і гранатометний підрозділ*, як правило, залишаються в підпорядкуванні командира батальйону і використовуються в повному складі для підтримки бою механізованих рот першого ешелону. Іноді можуть додаватися механізованій роті, яка обороняється на напрямку зосередження основних зусиль батальйону, або по підрозділах – механізованим ротам першого ешелону.

д). *Протитанковий підрозділ*, як правило, залишається в підпорядкуванні командира батальйону, розташовується в районі зосередження або займає позиції в опорних пунктах механізованих рот і у проміжках між ними та використовується у повному складі для відбиття атак танків та інших броньованих машин противника, прикриття відкритого флангу і забезпечення контратак. На закритій і пересіченій місцевості протитанковий підрозділ може додаватися ротам першого ешелону.

е). *Підрозділ ППО*, як правило, залишається в підпорядкуванні командира батальйону, займає вогневі (стартові) позиції в районі оборони і забезпечує прикриття підрозділів і КСП від ударів повітряного противника.

Бойовий порядок роти

Бойовий порядок роти будується *в один або в два ешелони*.

Залежно від характеру місцевості підрозділи в опорному пункті механізованої (танкової) роти можуть розташовуватися кутом назад, уступом та мати інше розташування, яке забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом і на флангах опорного пункту.

Додані механізованій (танковій) роті танкові (механізовані) підрозділи займають оборону в їх опорних пунктах.

Протитанкове відділення роти може додаватися механізованим взводам по обслугам. Іноді воно в повному складі використовується на напрямку зосередження основних зусиль роти.

Бронегрупа та вогневі засідки

У бойовий порядок батальйону (роти), залежно від обстановки, можуть входити бронегрупа та вогневі засідки.

а). *Бронегрупа* створюється з метою підвищення активності оборони і своєчасного підсилення її стійкості на найбільш загрозливих напрямках, закриття проломів, які утворилися в результаті вогневих ударів противника, і вирішення інших завдань, що потребують стрімких, маневрених дій і ефективного ВУП. До її складу можуть входити декілька танків, БМП (БТР) без десанту, які виділені із підрозділів першого або другого ешелону, що обороняються поза напрямками зосередження основних зусиль.

Танки, БМП (БТР), призначені для дій у складі бронегрупи, можуть розташовуватися і готуватися до бою в опорних пунктах своїх підрозділів. У встановлений час або за сигналом командира вони зосереджуються у призначеному районі і приступають до виконання поставленого завдання.

Командиром бронегрупи призначаються: у батальйоні – один з командирів взводів роти другого ешелону, у роті – один із заступників командирів взводів.

б). Вогнева засідка виставляється з метою завдання противнику максимального ураження несподіваним вогнем прямою наводкою, кинджальним вогнем і застосуванням мінно-вибухових загороджень.

У вогневу засідку може призначатися взвод (відділення, танк), посилений саперами. Позиції вогневої засідки обираються на танконебезпечних напрямках, у проміжках між опорними пунктами або на флангах. Найбільш вигідними місцями для позицій вогневої засідки є зворотні схили висот, складки місцевості, околиці населених пунктів, узлісся і чагарники.

Підрозділ, виділений у вогневу засідку, займає призначену позицію, ретельно маскується і готується до виконання визначених завдань.

Система опорних пунктів (бойових позицій) і вогневих позицій батальйону (роти)

Система опорних пунктів і вогневих позицій батальйону (роти) включає:

– опорні пункти рот (взводів), що поєднані в батальйонний район оборони (ротний опорний пункт);

– вогневі позиції артилерії, танків, БМП (БТР), ПТРК та інших штатних і доданих вогневих засобів;

– траншеї і ходи сполучення.

В батальйоні, крім того, може створюватись позиція бойової охорони.

Система опорних пунктів і вогневих позицій готується в залежності від прийнятого рішення, бойових можливостей батальйону (роти), наявності часу і характеру місцевості.

Опорні пункти рот

Опорний пункт механізованої роти обладнується двома траншеями і включає опорні пункти механізованих взводів, позиції вогневих засобів роти і доданих підрозділів, які пов'язані між собою єдиною системою вогню, загороджень і ходів сполучення в межах опорного пункту роти.

Опорні пункти рот обладнуються так, щоб своїм розташуванням і вогнем перекривали найімовірніші напрямки наступу противника.

Проміжки між опорними пунктами рот можуть бути до **1000 м**, між опорними пунктами взводів – до **300 м**. Вони повинні бути під безперервним спостереженням, прострілюватися фланговим і перехресним вогнем, а також прикриватися вогневими засідками, вогнем артилерії і загородженнями. У проміжках між опорними пунктами рот (взводів) обладнуються траншеї і запасні позиції.

Для кругової оборони опорних пунктів використовуються ходи сполучення, підрозділам призначаються додаткові сектори обстрілу, для вогневих засобів готуються запасні й тимчасові вогневі позиції з урахуванням ведення вогню в сторони флангів і в тил. Частина вогневих засобів розташовується в глибині. Перед переднім краєм, на флангах, у проміжках та в тилу влаштовуються загородження.

Вогневі позиції артилерії, танків, БМП (БТР), ПТРК та інших штатних і доданих вогневих засобів (слайд 63)

Вогневі позиції артилерії, танків, БМП (БТР), ПТРК та інших штатних і доданих вогневих засобів в районі оборони батальйону (опорному пункті роти) обладнуються так, щоб забезпечити ведення вогню на граничну дальність і ураження противника фланговим, перехресним і кинджальним вогнем високої щільності. Вогневі позиції готуються в опорних пунктах, в проміжках між ними і на флангах, лінійне розташування вогневих засобів недопустиме.

*Танки і БМП розташовуються в опорних пунктах рот (взводів) по фронту і в глибину на відстані до **200 м** один від одного. БТР розташовуються на вогневих позиціях у глибині опорних пунктів рот (взводів) у місцях, які забезпечують ведення ефективного вогню з кулеметів.*

*Район вогневої позиції мінометної батареї, як правило, призначається за опорними пунктами рот першого ешелону (за другою траншеєю) в складках місцевості, які не дозволяють противнику вести по ній прицільний вогонь, а вогневі позиції доданого артилерійського підрозділу – в глибині району оборони батальйону, але **не ближче 2 км** від переднього краю оборони.*

Місця вогневих (стартових) позицій засобів ППО обираються в бойових порядках підрозділів батальйону (роти) з урахуванням прикриття основних сил і КСП.

Для вогневих засобів, крім основних, готуються також запасні вогневі позиції, а для тих, що виконують додаткові завдання або несуть чергування, і тимчасові.

З метою введення противника в оману відносно системи вогню і розташування вогневих засобів можуть призначатися кочуючі гармати, танки і бойові машини.

Траншеї і ходи сполучення

*Опорні пункти механізованих (танкових) рот і позиції вогневих засобів батальйону поєднуються в *район оборони батальйону*, який складає основу кожної оборонної позиції і обладнується трьома-чотирма траншеями і ходами сполучення між ними.*

Перша траншея (слайд 32) першої позиції є переднім краєм оборони. Передній край оборони призначається старшим командиром і уточнюється на місцевості командиром батальйону. Перша траншея вибирається, якщо можливо, за природними протитанковими перешкодами і повинна забезпечувати добре спостереження за противником, найкращі умови для створення суцільного вогню всіх видів зброї, у тому числі й з глибини оборони, перед переднім краєм, на флангах і в проміжках між опорними пунктами. Перед нею створюються протитанкові й протипіхотні загородження на відстані, яка забезпечує їх прикриття вогнем зі стрілецької зброї. Місцевість перед переднім краєм оборони повинна ускладнювати противнику ведення спостереження і вогню, не мати укритих районів для зосередження піхоти і техніки та прихованих підступів.

*Друга траншея обладнується на відстані **400-600 м** від першої з таким розрахунком, щоб підрозділи, які її обороняють, здійснювали*

підтримку підрозділів, що знаходяться в першій траншеї і могли вести вогонь на підступах до переднього краю оборони та прикривати загородження перед ним.

Третя (четверта) траншея обладнується на відстані **600-1000 м** від другої (**400-600 м** від третьої) траншеї з таким розрахунком, щоб підрозділи, які її обороняють, могли вести вогонь у проміжках між другою і третьою (третьою-четвертою) траншеями, а також використовувати її як вихідний рубіж для маневру на загрозливі напрямки.

Ходи сполучення між траншеями обладнуються з розрахунку не менш одного ходу сполучення від першої траншеї до другої на кожен взвод і не менш одного ходу сполучення від другої траншеї до третьої (четвертої) на кожен роту. Ходи сполучення обладнуються окремими позиціями для вогневих засобів і використовуються для організації кругової оборони і ведення бою з противником, який вклинився, а також для прихованого маневру підрозділів, евакуації поранених, доставки боєприпасів і продовольства.

Траншеї і ходи сполучення повинні забезпечувати зручність ведення вогню, особливо флангового і перехресного, укриття розташування особового складу і вогневих засобів, швидкий і прихований маневр підрозділів по фронту і в глибину, а також ускладнювати противнику розкриття побудови оборони батальйону (роти).

З метою зниження втрат від вогню артилерії і ударів авіації противника траншеї і ходи сполучення повинні обладнуватися у повний профіль, для особового складу створюватися перекриті ділянки, бліндажі і сховища, а для боєприпасів й інших матеріальних засобів – ніші. Для недопущення ураження уламками гранат (снарядів) і ведення вогню вздовж траншеї не допускається їх лінійне влаштування.

Позиція бойової охорони

Позиція бойової охорони створюється на віддаленні **до 2 км** від переднього краю оборони з метою недопущення раптового нападу противника і ведення ним наземної розвідки. Якщо передова позиція відсутня, від батальйону першого ешелону призначається бойова охорона в складі до посиленого взводу. Позиція бойової охорони може бути **до 500 м** по фронту. Перед нею і на флангах улаштовуються загородження, виставляються вогневі засідки, секрети, а вночі пости підслуховування і радіолокаційного спостереження. Дії бойової охорони підтримуються вогнем мінометних (артилерійських) підрозділів з тимчасових вогневих позицій. Управління бойовою охороною здійснює командир батальйону.

В умовах безпосереднього зіткнення з противником бойова охорона не виставляється, її завдання покладаються на підрозділи, які займають першу траншею.

Система вогню батальйону (роти) в обороні

Велике мистецтво вимагається для створення *системи вогню в обороні*, яка являє собою організоване за єдиним планом розташування вогневих засобів, поєднання і розподіл їх вогневих завдань за цілями, місцем та часом

з урахуванням максимального використання їх вогневих можливостей.

Система вогню повинна забезпечувати відбиття атак танків і піхоти противника перед переднім краєм і на флангах, під час вклинення в опорні пункти та у проміжки між ними.

Система вогню батальйону (роти) в обороні включає:

– підготовлені ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії і мінометів на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між опорними пунктами рот і в глибині оборони;

– зони вогню танків, БМП, протитанкових засобів і зони суцільного багат шарового вогню усіх видів зброї перед переднім краєм, на флангах, у проміжках і в глибині оборони;

– підготовлений маневр вогнем на будь-який загрозливий напрямок або ділянку.

Система вогню створюється з урахуванням ударів і вогню старшого начальника і вогневих можливостей батальйону (роти) у поєднанні з природними перешкодами та інженерними загородженнями. Готовність системи вогню визначається зайняттям вогневими засобами позицій, підготовкою даних для стрільби, а також наявністю ракет і боєприпасів.

Основа системи вогню батальйону складає протитанковий вогонь рот, штатних і доданих протитанкових засобів, артилерії прямою наводкою з урахуванням застосування на танконебезпечних напрямках протитанкового резерву (ПТРез) і рухомих загонів загородження (РЗЗ) старшого командира. *Основа системи вогню роти складає* вогонь танків і БМП (БТР). Глибина зони протитанкового вогню становить 3 - 4 км, глибина зони суцільного багат шарового вогню стрілецької й іншої зброї становить 400 м.

В залежності від обстановки, що склалась, ураження противника в оборонному бою може здійснюватись в *періоди* вогневої підготовки відбиття наступу противника та вогневої підтримки військ, що обороняються.

Вогнева підготовка відбиття атаки противника здійснюється з виявленням початку висування його головних сил із глибини або під час зайняття ним вихідного положення для наступу (атаки) і завершується з переходом противника в атаку.

Вогнева підтримка військ, що обороняються, починається з виходом противника на рубіж переходу в атаку і здійснюється у всій глибині бойового порядку батальйону (роти) та триває протягом всього оборонного бою. Вона проводиться з метою нанесення противнику втрат та недопущення його прориву в глибину оборони.

В ході вогневої підтримки військ, що обороняються, при проведенні контратак здійснюється ВУП за періодами вогнева підготовка контратаки та вогнева підтримка контратаки.

Система інженерних загороджень

Система інженерних загороджень включає мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали, інші протитанкові та протипіхотні перешкоди, підготовлені до руйнування об'єкти, що створюються при підготовці та в ході оборони перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і

на флангах батальйону (роти) та в глибині району оборони батальйону в поєднанні з системою вогню та природними перешкодами виходячи із замислу бою з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

Основу системи інженерних загороджень складають мінно-вибухові загородження.

Інженерні загородження створюються і нарощуються в ході бою силами штатних підрозділів і доданими підрозділами інженерних військ. Порядок руйнування об'єктів в глибині оборони визначається старшим командиром.

В ході підготовки оборони насамперед загородження створюються на напрямку можливого головного удару противника, у подальшому ними прикриваються опорні пункти загальновійськових підрозділів на інших напрямках, вогневі позиції артилерії, райони розгортання КСП.

Розгортання командно-спостережних пунктів підрозділів

Для управління підрозділами в оборонному бою в батальйоні (роті) розгортається КСП.

Командно-спостережний пункт батальйону розгортається в глибині району оборони батальйону, як правило, у важкодоступному для танків противника місці, безпосередньо за ротами першого ешелону або в районі опорного пункту роти другого ешелону (ЗВРез) на відстані до 2 км від переднього краю оборони батальйону.

Командно-спостережний пункт роти розгортається в глибині опорного пункту на віддаленні до 800 м від свого переднього краю.

КСП доданих підрозділів розгортаються поблизу КСП батальйону (роти) або разом з ним.

Отже, побудова оборони повинна бути різноманітною і нешаблонною, відповідати бойовому завданню, замислу бою і умовам місцевості, забезпечувати стійкість оборони, зростаючу силу вогню й опір противнику, можливість відбиття атаки переважаючих сил танків і піхоти противника перед переднім краєм та знищення його під час вклинення в опорний пункт (район оборони) роти (батальйону).

2. ПІДГОТОВКА ОБОРОННОГО БОЮ МЕХАНІЗОВАНОГО БАТАЛЬЙОНУ (РОТИ)

Підготовка оборонного бою починається з отриманням бойового завдання від старшого командира.

Вона *включає*:

- організацію бою;
- підготовку батальйону (роти) до бою;
- зайняття оборони і підготовка району оборони батальйону (опорного пункту роти);
- роботу командира батальйону (роти) у підпорядкованих підрозділах та інші заходи.

Порядок роботи командира батальйону (роти) з підготовки оборонного бою залежить від отриманого завдання, наявності часу та умов переходу до оборони. За наявності достатнього часу всі заходи виконуються у повному обсязі, коли час обмежений – в короткий термін у скороченому обсязі. У всіх випадках постановка завдань повинна забезпечити зайняття підрозділами в найкоротший термін оборони та організацію ними системи вогню.

Організація оборонного бою є першим і найважливішим етапом підготовки оборони. Чітка організація – запорука успіху будь-якої справи. Якщо застосувати це до обов'язків командира батальйону (роти) по управлінню підрозділами, то можна без перебільшення сказати, що яка організація бою, таким може бути і його результат.

Організація оборонного бою включає:

- усвідомлення завдання;
- оцінювання обстановки;
- визначення замислу і завершення формулювання рішення;
- постановку бойових завдань підрозділам;
- організацію взаємодії, управління та всебічного забезпечення оборонного бою;
- детальну розробку порядку дій в оборонному бою і оформлення схеми району оборони батальйону (опорного пункту роти) та інших бойових документів).

Порядок роботи командира батальйону (роти) з організації оборони в умовах відсутності зіткнення з противником

При організації оборони *в умовах відсутності зіткнення з противником*, командир батальйону (роти):

- усвідомлює завдання;
- оцінює обстановку;
- визначає замисел і завершує формулювання рішення по карті, доводить його до своїх заступників і командирів підрозділів;
- проводить рекогносцировку, в ході якої уточнює на місцевості своє рішення;
- віддає бойовий наказ;
- організовує взаємодію, управління і всебічне забезпечення бою;

– у призначений час виводить батальйон (роту) в район оборони (опорний пункт), організовує його зайняття, створює бойовий порядок, систему вогню та систему інженерних загороджень.

Порядок роботи командира батальйону (роти) з організації оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником

При переході до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником*, командир батальйону (роти) у ході організації захоплення вказаного старшим командиром (вигідного) рубежу оцінює обстановку і визначає замисел на оборонний бій .

Під час закріплення на рубежі:

- завершує формулювання рішення;
- ставить підрозділам бойові завдання;
- дає вказівки з основних питань взаємодії, управління і всебічного забезпечення бою;
- створює бойовий порядок, систему вогню та організовує інженерне обладнання району оборони (опорного пункту).

Надалі він проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює завдання підрозділам, порядок взаємодії та інші питання, за необхідністю.

Усвідомлення отриманого завдання

Обґрунтовано визначити замисел і завершити формулювання рішення командир зможе тільки на підставі глибокого усвідомлення отриманого завдання і всебічної оцінки обстановки, що склалася. Розглянемо більш детально зміст заходів роботи командира батальйону (роти) з отриманням завдання на перехід до оборони.

Усвідомлення отриманого завдання проводиться з метою вивчення вихідних даних для підготовки бою (дій).

Командир батальйону (роти) повинен зрозуміти:

- мету майбутніх дій;
- замисел старшого командира (особливо способи розгрому противника);
- завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій батальйону (роти);
- завдання, місце в бойовому порядку та роль батальйону (роти) у бою (діях);
- завдання сусідів і порядок організації взаємодії з ними, а також час готовності до виконання завдання.

За результатами усвідомлення отриманого завдання командир батальйону (роти) визначає першочергові заходи, які необхідно виконати негайно і віддає вказівки щодо організації бою (дій) і підготовки батальйону (роти) до майбутніх дій.

Оцінювання обстановки

Наступним, не менш важливим моментом в роботі командира з організації оборонного бою є оцінювання *обстановки*.

Оцінювання обстановки полягає у вивченні факторів та умов, які впливають на виконання отриманого завдання і включає послідовне оцінювання противника, своїх військ і сусідів, району бойових дій (місцевості).

Під час оцінювання противника:

- вивчаються склад, положення і стан його підрозділів, система вогню, найбільш важливі об'єкти (цілі);
- аналізуються сильні та слабкі сторони;
- прогнозується можливий характер дій.

Під час оцінювання своїх військ і сусідів аналізуються:

- склад, положення, стан та можливості штатних і доданих підрозділів, забезпеченість їх запасами матеріально-технічних засобів, укомплектованість особовим складом та його морально-психологічний стан;
- склад, положення і характер дій сусідів та умови взаємодії з ними.

Під час оцінювання району бойових дій (місцевості) вивчаються:

- характер рельєфу, захисні і маскувальні властивості місцевості;
- стан шляхів маневру, підвозу та евакуації;
- наявність і характер інженерних загороджень;
- наявність техногенно-небезпечних споруд (об'єктів) і наслідків їх руйнування;
- суспільно-політична обстановка.

Крім того, при оцінюванні обстановки враховуються стан погоди, пора року, час доби, інші фактори та їх вплив на підготовку і виконання бойового завдання.

За кожним елементом оцінювання обстановки командир батальйону (роти) робить висновки в інтересах визначення замислу і формулювання рішення.

Визначення замислу і завершення формулювання рішення

Визначення замислу і завершення формулювання рішення є головною складовою частиною організації бою, оскільки всі наступні організаційні заходи проводяться на основі та у відповідності до прийнятого рішення.

У замислі на оборонний бій командир батальйону (роти) визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль і райони (ділянки) місцевості (об'єкти), від утримання яких залежить стійкість оборони;
- способи ведення оборонного бою (порядок відбиття наступу і ураження противника під час його розгортання, переходу в атаку, утримання району оборони (опорного пункту) і знищення противника, який вклинився в оборону) з визначенням порядку вогневого ураження і заходів щодо введення в оману;
- бойовий порядок та систему опорних пунктів і вогневих позицій.

Під час визначення способів ведення оборонного бою і знищення противника, який вклинився, командир вказує порядок вогневого ураження противника:

- залучення вогневих засобів батальйону (роти) до виконання завдань

за планом старшого командира (начальника);

- об'єкти і цілі, на ураженні яких зосереджуються основні зусилля;
- черговість і способи ураження противника за етапами оборонного бою;
- розподіл артилерії (засобів ураження) за напрямками дій і вогневими завданнями.

Під час *завершення формулювання рішення* при визначенні завдань елементам бойового порядку командир встановлює :

- їх склад, засоби посилення;
- місце в бойовому порядку і тактичні завдання, що вони вирішують;
- райони опорних пунктів (місця вогневих позицій) і смуги (сектори) вогню.

При *визначенні основних питань взаємодії* командир вказує тактичні завдання, напрямки і рубежі, за якими організовується взаємодія.

В *основних питаннях організації управління* командир визначає загальний порядок здійснення управління підрозділами батальйону (роті) під час підготовки та в ході ведення оборонного бою.

В *основних питаннях всебічного забезпечення* командир визначає заходи з бойового, матеріально-технічного, морально-психологічного та медичного забезпечення при підготовці та в ході ведення оборонного бою.

Проведення рекогносцировки

Під час проведення рекогносцировки батальйону (роті) вивчає місцевість, вказує (призначає) орієнтири й уточнює прийняте по карті рішення та доводить уточнені бойові завдання підрозділам.

Під час постановки бойових завдань командир батальйону (роті) у *бойовому наказі вказує:*

роті (взводу) першого ешелону– засоби посилення; опорний пункт; напрямок зосередження основних зусиль; завдання щодо відбиття наступу і знищення противника, що вклинився в оборону; накреслення переднього краю і траншей; смугу вогню, додатковий сектор обстрілу і ділянки зосередженого вогню; сили і засоби, якими забезпечити фланги, стики і проміжки, хто відповідальний за них; хто підтримує; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій роти (взводу); завдання сусідів; місце і час розгортання КСП;

роті другого ешелону додатково вказуються напрямки та рубежі розгортання для контратак; танковій роті і механізованій роті на БМП, крім того, – вогневі рубежі;

загальновійськовому резерву – склад, район зосередження (опорний пункт), завдання, до виконання яких бути готовим;

мінометній батареї і доданим підрозділам артилерії – основні, запасні і тимчасові вогневі позиції, завдання щодо ВУП під час підходу його до переднього краю оборони і розгортання, переходу в атаку, вклинення в оборону, порядок підтримки вогнем бойової охорони і контратаки другого

ешелону;

гранатометному підрозділу – основні і запасні позиції; смугу вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню, завдання щодо знищення піхоти противника;

протитанковому підрозділу – місце в бойовому порядку і напрямки можливих дій, рубежі розгортання і порядок їх зайняття; завдання по знищенню броньованих цілей противника; порядок дій після виконання завдання;

підрозділу ППО – основні і запасні вогневі (стартові) позиції, сектори розвідки і ведення вогню, час і ступені готовності, завдання з прикриття підрозділів від ударів з повітря;

бронегрупі – склад, район і порядок зосередження в ньому, вогневі рубежі і завдання, до виконання яких бути готовою;

вогневій засідці – склад, місце, завдання щодо знищення противника і порядок дій після виконання завдання;

підрозділу, який призначений у бойову охорону, – позицію, завдання щодо відбиття нападу противника, хто підтримує, порядок відходу.

У сьомому пункті бойового наказу (слайд 53 прод.), крім часу готовності до виконання завдання, вказується час зайняття оборони, готовності системи вогню і інженерних загороджень, черговість і терміни виконання заходів щодо маскування та інженерного обладнання району оборони (опорного пункту).

У попередньому бойовому розпорядженні командир батальйону (роти) вказує:

- відомості про противника;
- об'єкти і цілі, що уражаються в інтересах роти (взводу) засобами старшого командира;
- бойове завдання роти (взводу) зі ступенем деталізації, що відповідає визначеному замислу на час віддачі попереднього бойового розпорядження;
- основні заходи щодо підготовки до бою та час готовності до дій;
- час і способи доведення завдань та інші дані.

У бойовому розпорядженні командир батальйону (роти) вказує:

- стислі висновки з оцінки противника;
- завдання, що виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій роти (взводу);
- бойове завдання роти (взводу);
- час готовності до дій.

При необхідності у ньому можуть бути зазначені завдання батальйону (роти), сусідів та інші дані.

Усі накази, розпорядження і вказівки командира батальйону (роти) записуються в журнал відданих і отриманих розпоряджень.

Організація взаємодії

Організацію взаємодії командир батальйону (роти) здійснює за участю командирів штатних, доданих і підтримуючих (взаємодіючих) підрозділів. Як

правило, взаємодія організовується на місцевості на глибину зору, а по карті (на макеті місцевості, засобах АСУ) – на всю глибину бойового завдання.

Під час організації взаємодії в оборонному бою *командир батальйону (роти) зобов'язаний узгодити:*

- дії бойової охорони з діями рот першого ешелону, артилерійських та інженерно-саперних підрозділів під час бою за позицію бойової охорони, виході її з бою і відході;

- дії підрозділів першого і другого ешелону (ЗВРез), артилерійських підрозділів, бронегрупи, чергових і кочуючих вогневих засобів та інженерно-саперних підрозділів під час пророблення противником проходів в інженерних загородженнях перед переднім краєм і при закритті проломів в обороні, які утворилися внаслідок вогневих ударів противника;

- дії підрозділів першого і другого ешелону (ЗВРез), артилерійських підрозділів, протитанкового і гранатометного підрозділів та кочуючих вогневих засобів під час розгортання підрозділів противника і переходу їх в атаку;

- дії підрозділів першого і другого ешелону (ЗВРез), артилерійських підрозділів, протитанкового і гранатометного підрозділів, а також бронегруп і вогневих засідок під час відбиття атаки танків і піхоти противника перед переднім краєм оборони, на флангах, у проміжках і на стиках;

- дії підрозділів першого і другого ешелонів, артилерійських підрозділів, протитанкового і гранатометного підрозділів та бронегруп під час знищення противника, який вклинився в оборону, з місця, вогневих рубежів і в ході контратаки, а також при знищенні тактичних десантів противника;

- порядок ведення вогню по повітряних цілях противника підрозділами ППО і механізованими (танковими) підрозділами, способи і сигнали взаємного розпізнавання з авіацією і позначення свого положення.

Крім того, командир батальйону (роти) доводить сигнали оповіщення, управління і взаємодії та узгоджує інші питання.

Організація взаємодії може здійснюватися *методом вказівок* командира батальйону (роти) або *методом доповідей* командирів підрозділів з послідовним відпрацьовуванням порядку дій підрозділів за кожним завданням та розіграшем основних тактичних епізодів за можливими варіантами дій. Може також застосовуватись *комбінований метод*, який поєднує елементи двох попередніх. В умовах обмеженого часу командир батальйону (роти) організовує взаємодію, як правило, методом вказівок.

Організація управління

Організація управління полягає в створенні системи управління, підтриманні її у бойовій готовності та забезпеченні стійкого функціонування в ході бою (дій).

У вказівках з організації управління командир батальйону (роти) визначає:

- завдання і порядок роботи органу управління;

- місця і порядок розгортання КСП штатних і доданих підрозділів, ступінь їх інженерного обладнання і порядок охорони;
- порядок переміщення ПУ в ході бою;
- порядок організації зв'язку і режими роботи радіозасобів, обміну інформацією між взаємодіючими підрозділами;
- заходи забезпечення стійкості і безперервності управління;
- способи і терміни надання донесень.

Крім того, командир встановлює порядок передачі управління у разі виходу з ладу КСП.

Організація всебічного забезпечення

Всебічне забезпечення бою (дій) полягає в організації заходів, які спрямовані на виключення раптового нападу противника, зменшення ефективності його ударів, створення підрозділам сприятливих умов для організованого вступу в бій і успішного та своєчасного виконання визначених їм завдань.

В завданнях щодо всебічного забезпечення ведення оборонного бою командир батальйону (роты) вказує:

- порядок ведення розвідки;
- організацію несення чергування в підрозділах, особливо на пунктах спостереження;
- порядок відкриття вогню для знищення виявлених окремих груп противника та його вогневих засобів;
- заходи щодо маскування і захисту від ВТЗ;
- порядок інженерного обладнання з урахуванням несення чергування і відпочинку особового складу;
- заходи щодо захисту від інформаційно-психологічного впливу противника;
- порядок перепустки розвідувальних органів через передній край, а також прийому перебіжчиків;
- порядок допуску в підрозділи осіб, які прибули від старшого командира (начальника) і від сусідів;
- шляхи та порядок пересування в районі оборони (опорному пункті), час і порядок зміни режиму бойової діяльності з денного на нічний та навпаки;
- запаси ракет і боєприпасів при кожному виді озброєння та інших матеріально-технічних засобів у підрозділах і порядок їх поповнення;
- час і порядок харчування;
- порядок проведення санітарно-гігієнічних заходів, надання медичної допомоги пораненим і хворим, їх евакуації;
- час і порядок проведення занять з особовим складом, бойового інформування;
- порядок конвоювання і місце передачі військовополонених.

Детальна розробка порядку дій і оформлення документів

Детальна розробка порядку дій і оформлення документів полягає у (слайд 56) визначенні послідовності, термінів і способів дій всіх сил і засобів, розподілу їх за напрямками дій та завданнями, деталізації питань взаємодії, управління, та всебічного забезпечення, а також проведенні тактичних розрахунків і розробленні відповідних бойових документів.

Під час детальної розробки порядку дій і оформлення документів в батальйоні (роті):

- розробляться:
 - ✓ розрахунок часу на підготовку до оборонного бою;
 - ✓ схема району оборони батальйону (опорного пункту роти);
 - ✓ схема організації зв'язку;
- ведеться робоча карта командира батальйону (роти);
- відпрацьовуються:
 - ✓ бойовий наказ;
 - ✓ бойові (попередні бойові) розпорядження підрозділам;
 - ✓ донесення про бойовий і чисельний склад.

У батальйоні, крім цього, відпрацьовуються донесення з МТЗ і про дози радіаційного опромінення особового складу та оформляються заявки на МТЗ підрозділів.

Командир батальйону (роти) надає старшому командирі копію схеми району оборони батальйону (опорного пункту роти).

Підготовка батальйону (роти) до виконання бойового завдання

Підготовка батальйону (роти) до виконання бойового завдання полягає в:

- доукомплектуванні особовим складом;
- створенні встановлених запасів ракет, боєприпасів, ПММ та інших матеріальних засобів;
- безпосередній підготовці командирів (штабу) і особового складу до ведення оборонного бою, ОВТ до бойового застосування;
- проведенні з особовим складом заходів МПЗ і бойового залагодження підрозділів з відпрацювання способів дій при виконанні найбільш складних завдань.

Зайняття оборони і підготовка району оборони батальйону (опорного пункту роти)

Зайняття оборони і підготовка району оборони батальйону (опорного пункту роти) *в умовах відсутності зіткнення з противником* здійснюється відповідно до рішення командира батальйону (роти). При цьому підрозділи займають визначені їм опорні пункти, створюють бойовий порядок і систему вогню, здійснюють інженерне обладнання району оборони (опорних пунктів).

При зайнятті оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником* особлива увага приділяється створенню у найкоротші терміни

бойового порядку, системи вогню та інженерних загороджень, насамперед на імовірному напрямку наступу головних сил противника, а також маскуванню і фортифікаційному обладнанню району оборони батальйону (опорного пункту роти).

При *створенні системи вогню* на найбільш загрозливих напрямках наступу противника командир батальйону (роти) особисто вказує на місцевості вогневі позиції танків, БМП (БТР), протитанкових засобів та їх сектори обстрілу, а також дає вказівки щодо організації вогню зі стрілецької зброї.

Безпосередньо перед переднім краєм оборони готується зона суцільного багаточарового вогню: кожна точка місцевості в смузі до **400 м** від переднього краю повинна прострілюватись дійсним вогнем. Така ж зона створюється і на найважливіших ділянках перед третьою траншеєю. Ділянки місцевості, які не прострілюються вогнем гармат прямою наводкою і стрілецької зброї, повинні уражатися вогнем артилерії і мінометів з закритих вогневих позицій.

Інженерне обладнання району оборони батальйону (опорного пункту роти) починається негайно після визначення позицій підрозділам і вогневим засобам та організації системи вогню, а при можливості – ще до зайняття оборони. У повному обсязі воно проводиться після зайняття підрозділами опорних пунктів і продовжується безперервно в ході всього оборонного бою. Інженерне обладнання здійснюється одночасно на всю глибину оборони в послідовності, яка забезпечує постійну готовність підрозділів до відбиття наступу противника і захист від усіх засобів ураження.

В умовах відсутності зіткнення з противником інженерне обладнання району оборони (опорного пункту) здійснюється з широким застосуванням засобів механізації. Характер, черговість і терміни інженерного обладнання району оборони (опорного пункту) визначає старший командир.

У першу чергу створюються інженерні загородження перед позицією бойової охорони (передовою позицією) і переднім краєм оборони, в проміжках між опорними пунктами, на флангах і в глибині оборони на загрозливих напрямках; розчищаються смуги огляду й обстрілу; відриваються окопи на механізовані відділення, окопи для танків, БМП (БТР), позиції засобів ППО та інших вогневих засобів; зводяться споруди для КСП, ПТС, медичних пунктів (постів); створюються ділянки суцільних траншей в опорних пунктах взводів і рот, перекриті щілини на кожне відділення, екіпаж або обслугову; маскуються озброєння, техніка та фортифікаційні споруди; обладнуються вогневі рубежі, рубежі розгортання для контратак і готуються шляхи висування до них; обладнуються пункти водопостачання (водозабірні пункти).

У другу чергу дообладнуються ротні (взводні) опорні пункти; відриваються окопи для танків, БМП (БТР) та інших вогневих засобів на запасних (тимчасових) вогневих позиціях, вогневих рубежах і в районах зосередження бронегруп; створюється та вдосконалюється система траншей і ходів сполучення в районі оборони батальйону (опорному пункті роти); дообладнуються КСП, ПТС, медичний пункт (пости); улаштовуються

бліндажі на кожне відділення (екіпаж, обслугову), сховище на кожну роту (батарею) і сховище на КСП батальйону (роти), укриття для ОВТ, ракет, боєприпасів та інших матеріальних засобів; обладнуються хибні опорні пункти і об'єкти; додатково влаштовуються інженерні загородження перед переднім краєм, у проміжках між опорними пунктами і на флангах, а також готуються шляхи маневру.

У подальшому розвивається система траншей і ходів сполучення в районі оборони (опорному пункті); нарощується система інженерних загороджень; додатково розвивається мережа шляхів маневру, підвозу та евакуації; дообладнуються хибні опорні пункти, вогневі позиції та інші об'єкти.

Під час переходу до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником інженерні загородження* встановлюються насамперед перед переднім краєм на найважливішому напрямку. Під час обладнання позицій підрозділів спочатку відриваються окремі окопи для стрільби і вогневих засобів, які потім з'єднуються в окоп на відділення і траншеями в опорний пункт взводу.

Інженерне обладнання району оборони (опорних пунктів) здійснюється всіма штатними і доданими підрозділами батальйону (роти), при цьому інженерні підрозділи виконують найскладніші завдання. Маскування позицій, рубежів, районів розташування та інженерних споруд здійснюється постійно. Хибні об'єкти обладнуються одночасно з дійсними, іноді й з упередженням за часом.

Практична робота командира батальйону (роти) в підпорядкованих підрозділах

Практична робота командира батальйону (роти) в підпорядкованих підрозділах, крім звичайних питань, включає надання всебічної допомоги у підготовці до оборонного бою і перевірку:

- своєчасності і правильності зайняття опорних пунктів і позицій та їх готовності до ведення оборонного бою, особливо вночі та в умовах обмеженої видимості;
- готовності системи вогню та зброї до ведення вогню;
- готовності другого ешелону (ЗВРез) до маневру на вогневі рубежі і зазначені напрямки, бронегрупи і підрозділів, які призначені у вогневі засідки, до дій;
- підрозділом бойової охорони позиції і готовності до виконання завдання;
- готовності інженерних загороджень і фортифікаційного обладнання опорних пунктів і позицій та стану їх маскування;
- виконання заходів всебічного забезпечення бою;
- готовності системи управління;
- знання командирами підрозділів своїх завдань, а особовим складом порядку дій і сигналів оповіщення.

Варто зазначити, що основні статутні заходи підготовки оборони визначені бойовим досвідом і практикою бойової підготовки підрозділів і

мають розвиватися та удосконалюватися у відповідності до вимог сьогодення.

В якості висновку по другому питанню доречно зауважити, що процес підготовки оборонного бою не має бути шаблонним. Він має бути творчим, враховувати досвід роботи командирів в ході ООС (АТО) на сході країни та дотримання вироблених практикою підрозділів базових принципів організації тактичних дій: наукової обґрунтованості, об'єктивності, всебічності, оптимальності, комплексності.

ЗАКЛЮЧЕННЯ

Коло питань, що вирішує командир батальйону (роти), організуючі оборону підрозділу, незначно відрізняється від кола питань, які вирішуються при цьому командиром взводу. Однак обсяг кожного з цих питань внаслідок значно більшого просторового розмаху дій, більш крупних підпорядкованих організаційних структур, більшого різноманіття систем штатного, доданого і підтримуючого озброєння, більш широкого набору бойових завдань, що вирішуються, робить роботу командира батальйону (роти) значно напруженішою. При організації та ведення оборони командир повинен уникати шаблону, проявляти творчість та ініціативу, засновані на всебічному обліку умов бойовий обстановки, на знанні способів ведення бою, на знанні тактики противника.

Ясно, що помилка командира роти, а ще більше – командира батальйону, в організації оборони може привести до більш негативних наслідків, ніж помилка командира взводу. Зменшення вірогідності помилок під час прийняття рішень забезпечується аналітичною роботою штаба батальйону, розподілом напрямків роботи між заступниками командира батальйону (роти) та іншими посадовими особами. При цьому кінцеве рішення щодо організації бою (дій) підрозділу приймає командир.

За темою лекції передбачено проведення семінару та 4-годинної групової вправи. Матеріал лекції потребується вам і під час заключного тактичного навчання, що очікує вас попереду.

Лекцію розробив:
професор кафедри
загальновійськових дисциплін

Анатолій ШЕВЦОВ

Лекція обговорена і схвалена
на засіданні кафедри,
протокол № _____
від «_____» _____ 20__ р.